

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1916.

Första kammaren.

Nr 47.

Lördagen den 1 april.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet friherre *Beck-Friis* avlämnade följande kungl. propositioner:

nr 109, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar;

nr 124, angående understöd åt avlidne kronojägaren L. F. Engelmars minderåriga barn; och

nr 128, angående driftkostnader under år 1917 för egnahems-lånefonden.

Anmäldes och bordlades statsutskottets utlåtanden:

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av arbetskrafterna å statskontorets riksbokslutsbyrå;

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ålderstillägg åt aktuarien i statistiska centralbyrån J. A. Carlson; och

nr 49, i anledning av väckta motioner om anslag till anläggande av en statsbana från lämplig anknypningspunkt å norra stambanan invid Stockholm till Kapellskär m. m.

Vid förnyad föredragning av lagutskottets den 28 och 29 sistlidne mars bordlagda utlåtanden:

nr 21, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om lag rörande kontroll av handel med metall, järnskrot m. m., och

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 27 § i lagen om reglering av präster-skapets avlöning den 9 december 1910 m. m.,

bifölls vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Föredrogs ånyo första kammarens andra tillfälliga utskotts den 28 och 29 nästlidne mars bordlagda utlåtande nr 10, i anledning av väckt motion om vidtagande av åtgärder till skyddande av vissa fågelarter.

Om åtgärder till skydd för vissa fågelarter.

Om åtgärder
till skydd för
vissa fågel-
arter.

(Forts.)

I en inom första kammaren väckt och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 79, hade herrar *von Koch* och *Petrén* yrkat, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t täcktes efter verkställd utredning och undersökning vidtaga lämpliga åtgärder till skyddande av sådana fågelarter, för vilka ur de i motionen framhållna synpunkter skydd funnes böra beredas, samt, därest för ändamålet riksdagens medverkan erfordrades, därom till riksdagen inkomma med förslag.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande på anförda skäl hemställt, att första kammaren måtte för sin del besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t täcktes efter verkställd utredning vidtaga lämpliga åtgärder till skyddande av sådana fågelarter, för vilka ur naturskyddssynpunkt och med hänsyn till deras betydelse för lant- och skogshushållningen beredande av skydd kunde anses önskvärt, samt, därest för ändamålet riksdagens medverkan erfordrades, därom till riksdagen inkomma med förslag.

Herr Hedenlund: Herr greve och talman, mina herrar! Ehuru jag icke kan undgå att känna en viss sympati för såväl ifrågavarande motion som utskottets tillstyrkande hemställan, vågar jag dock göra det påstående, att en del av de uppgifter, som återfinnas i de vid betänkandet fogade utlåtanden från myndigheter och vetenskapsmän, äro icke så litet överdrivna vad beträffar den ringa förekomsten av våra rovfåglar.

Beklagligtvis äro nog exempelvis sådana rovfåglar som glandan i utdöende i vårt land, men jag tror icke, att detta beror på, att de varit utsatta för någon hänsynslös förföljelse inom vårt lands gränser. Den så gott som oskadliga bivräken förekommer ytterst sällan, men knappast torde man kunna säga, att ormvräken förekommer i så ringa antal, att några åtgärder för skyddande av denna fågel behöva vidtagas. Jag för min del anser också bestämt, att det skulle vara till skada, om sådana lagstiftningsåtgärder vidtoges, att efterhållande av t. ex. de synnerligt skadliga duv- och sparvhökarna försvårades.

Vidare har man sökt göra gällande, att jaktfalken och pilgrimsfalken på senare tider avtagit i antal till den grad, att de så småningom torde komma att försvinna. Jag tror dock icke, att detta överensstämmer med verkliga förhållandet, åtminstone vad den senare beträffar, och i betraktande av dessa rovfåglars stora skadlighet tror jag, man bör gå fram med en viss försiktighet, då det gäller lagstiftningsåtgärder till deras skyddande.

Med dessa ord har jag, herr greve och talman, icke på något sätt velat komma motionen till livs. Jag har intet annat yrkande att göra än om bifall till utskottets hemställan, men jag har ansett lämpligt, att någon röst från riksdagens sida höjdes för ett försiktigt framgående i en blivande lagstiftning, då det gäller införande av skydd för våra rovfåglar.

Herr Ström: Herr talman! Jag skall endast be att med några korta ord få beröra ett par saker, som jag anser vara värda beaktande vid denna frågas behandling.

Det är ju så, att det icke endast är en hel del av våra vackraste fåglar, som äro i fara att utrotas, utan detta är även fallet med många andra av våra mest intressanta djur, särskilt högdjuren. Så t. ex. äro älgarna, som höra till våra vackraste högdjur, faktiskt utsatta för en härjande utrotning i stora delar av vårt land, och vid många tillfällen har det framhållits, att detta på något sätt måste förhindras, men intet har gjorts.

Vidare förhåller det sig även på samma sätt med en hel del av våra mera sällsynta växtarter, blommor och träd. Det har sålunda berättats mig, att många av våra mest sällsynta växter hålla på att utrotas av brist på skydd för desamma, och det är, tror jag, en allmän känsla, att även på detta område någonting måste göras för att hindra, att värdefulla och för landet karakteristiska växter alldeles utrotas.

Jag kommer nu till en sak, som är ännu viktigare, och det är den omständigheten, att en hel rad natursköna eller eljest märkliga platser inom landet icke skyddas tillräckligt mot ödeläggelse. Den hittills gällande lagen har visat sig icke vara tillräcklig härför. Och dessutom är det så, att vederbörande, som i sista hand å statens vägnar skola övervaka att ur historisk och kulturell synpunkt och jämväl ur andra synpunkter viktiga och märkliga platser, byggnader etc. bevaras, icke tillräckligt tillsett, att så skett. Jag har vid ett par tillfällen inom Stockholms stadsfullmäktige måst opponera mig mot att fullmäktige, enligt min åsikt, gått hänsynslöst fram gent emot sådana historiska och kulturella minnesmärken, som hava stor betydelse för bevarandet av Stockholms naturskönhet och dess historiska traditioner. Nu kommer t. ex. inom kort att föreligga ett förslag om att taga bort en hel del av de gamla pittoreska delarna av Södermalm, som hittills satt sin prägel på denna stadsdel. Häremot ha visserligen statens vederbörande inlagt protest, men denna protest är hållen i så pass försiktiga och undfallande ordalag, att man icke kan vänta, att den tillräckligt kommer att beaktas. Likaledes är det fråga om att väsentligen förstöra den del av norra Djurgården, som gränsar till Värtagasverket och andra platser. Det är fråga om att här framdraga ledningar, som komma att förstöra denna utomordentligt vackra och natursköna park. Detta om Stockholm.

Det är vidare så, att man vid resor i landet ofta finner, att ur historisk eller estetisk synpunkt märkliga platser, parker, byggnader etc. ej alls tillvaratagas eller vidmakthållas. Ofta sakna de till och med sin yttre ans och ha förlorat hela sin karaktär. Det har bl. a. sagts att man låtit platser i Värmland alldeles förfalla, vilka ha samband med några av våra största kulturella namn, såsom Tegnér och Geijer m. fl. Vid resor i landet märker man, huru oerhört liten vikt man fäster vid att

Om åtgärder till skydd för vissa fågelarter.

(Forts.)

Om åtgärder
till skydd för
vissa fågel-
arter.
(Forts.)

hålla t. ex. kyrkogårdar och en del andra allmänna platser i vårdat skick.

Hela denna sak synes mig vara av den vikt, att den borde påkalla Kungl. Maj:ts uppmärksamhet i synnerligt hög grad, och att i samband med att en sådan utredning företages, som den nu föreslagna, som endast är en ringa början till att skydda det, som för vårt land är utmärkande och karakteristiskt på naturens område, även bör tillses, att denna utredning utsträcker att omfatta även de av mig nu ytterligare påpekade områdena. Detta är en verkligt fosterländsk uppgift och gärning.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt;

och skulle jämlikt § 63 riksdagsordningen detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas medkammaren.

Herr statsrådet *Westman* avlämnade nedannämnda nådiga propositioner:

nr 112, angående pension åt bergsprängarförmannen *E. Svensson* m. fl. arbetare vid vattenfallsstyrelsens arbeten;

nr 116, med förslag till lag om ändrad lydelse av 13, 16 och 41 §§ i lagen om arbetarskydd den 29 juni 1912 samt till lag om utsträckt rätt att i visst arbete använda manliga minderåriga av viss ålder;

nr 117, angående inköp av ett område vid karantänsanstalten å *Fejan*;

nr 118, angående förvärvande för telegrafverkets räkning av en fastighet i *Flen*;

nr 121, angående tilläggs pension åt förre föreståndaren vid läroanstalten i *Skara* för överåriga dövstumma *P. A. Borg*;

nr 122, angående pension åt eldaren vid högre allmänna läroverket i *Lund* *Måns Jönsson*;

nr 123, angående pension åt trädgårdsbiträdet *A. Andersson*; samt

nr 129, med förslag till lag om fastställande av högsta pris å vissa varor vid krig, krigsfara eller andra utomordentliga, av krig föranledda förhållanden m. m.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets den 29 och 31 sistlidne månad bordlagda utlåtanden:

nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till inredning och utrustning av vissa lokaler för tekniska skolan i *Stockholm* m. m., och

nr 45, i anledning av väckt motion angående statsbidrag till avlöande av folk- och småskollärare vid vissa kustsanatorier m. m., bifölls vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Föredrogs ånyo första kammarens första tillfälliga utskotts den 29 och 31 nästlidne mars bordlagda utlåtande nr 10, i anledning av motion angående väckande hos barn och ungdom av intresse för sparsamhet.

*Om väckande
av skolung-
domens intresse
för sparsamhet.*

I en inom andra kammaren av herr *Westerström m. fl.* väckt och till dess första tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 128, hemställdes, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förständigande till skolmyndigheterna, synnerligen folkskolans och enkannerligen dem å landet, att på allt sätt söka hos barnen och ungdomen väcka intresse för sparsamhet samt så vitt möjligt praktiskt befordra densamma genom att i varje skola — framförallt folkskolan — genom lärarepersonalen (eventuellt mot någon mindre fastställd ersättning från vederbörande penningeverks sida) tillhandahålla eleverna sparkasseböcker och sparkort till insättning helst i befintliga jordbruks- eller centralkassor eller där sådana icke vore organiserade, i postsparbank, sparbanker eller andra därmed jämförliga penningeinträttningar; samt att i enlighet med § 14 sista mom. i kungl. kungörelsen den 18 juni 1915 angående godkännande från det allmännas sida av vissa centralkassor för jordbrukskreditens ordnande hos Kungl. Maj:t begära för befintliga jordbruks- och centralkassor inlåningsrätt för genom skolsparkasseverksamhet insamlade medel.

Andra kammarens första tillfälliga utskott hade i avgivet utlåtande hemställt, att andra kammaren för sin del måtte besluta, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t vid den pågående utredningen angående åtgärder till främjande av sparkasseverksamheten bland barn och ungdom täcktes taga hänsyn till fördelarna av samverkan mellan berörda sparkasseverksamhet och den verksamhet, för vilken jordbrukskassor och centralkassor för jordbrukskredit vore avsedda.

Sedan andra kammaren bifallit sitt utskotts ifrågavarande hemställan, hade ärendet överlämnats till första kammaren, som hänvisat detsamma till förberedande behandling av sitt första tillfälliga utskott, vilket i nu föredragna utlåtande på angivna grunder hemställt, att första kammaren icke måtte biträda andra kammarens i ärendet fattade beslut.

Greve Hamilton, Alexander: Jag hade helst yrkat bifall till andra kammarens i ärendet fattade beslut, eller rättare till ett beslut, som stode i överensstämmelse med andra kammarens utskotts motivering, men då jag i likhet med denna kammarens utskott finner, att det fattade beslutet icke står i överensstämmelse med nämnda motivering, kan jag icke göra det. Första kammarens utskotts motivering kan emellertid ej undgå kritik.

Utskottet säger på sid. 7 i näst sista stycket:

»Vad jordbrukskassorna beträffar vill utskottet erinra, att dessa,

Om väckande
av skolung-
domens intresse
för spar-
samhet.
(Forts.)

så vitt är känt, ännu icke trätt i verksamhet. Redan av denna anledning lärer frågan om dessa kassors anlåtande för mottagande av barnens besparingar ej för närvarande kunna komma under övervägande. Men härtill kommer, att det tydligen är en angelägenhet av största vikt, att ifrågavarande sparpenningar ställas under en förvaltning, som innebär största möjliga trygghet och bereder bästa utsikt för de insatta medlens förkovran. Jordbrukskassornas lämplighet härutinnan undandrager sig emellertid för närvarande allt bedömande, helst dessa kassor äro avsedda att främja helt andra ändamål. Det nu sagda gäller jämväl centralkassorna för jordbrukskredit, men med avseende på dessa får utskottet tillika, med framhållande i detta sammanhang av den i andra kammarens utskotts utlåtande på denna punkt bristande överensstämmelsen mellan motivering och slutyrkande, erinra, att det ringa antalet dylika centralkassor — en för två eller tre län — torde medföra, att åtskilliga olägenheter för skolsparkasseverksamhetens bedrivande skulle uppstå, om åtgärder vidtoges i syfte att åvägbringa samverkan mellan sistnämnda slag av kassor och skolsparkassorna.»

Jag finner, att detta uttalande innebär ett misstroende votum mot jordbrukskassorna, vilket jag icke anser lämpligt, då riksdagen själf skapat de garantier, som äro behöfliga för tryggheten av de insatta medlen. Vidare gör sig utskottet skyldigt till ett misstag, då utskottet säger, att en centralkassa må bildas för två eller tre län. Förhållandet är, att centralkassor få bildas för varje län.

Jag får sålunda yrka, att i det av mig åberopade stycket av motiveringen måtte uteslutas den del, som börjar med orden: »Men härtill kommer» och slutar med: »sistnämnda slag av kassor och skolsparkassorna».

Herr H a m m a r s k j ö l d: Nog har första kammaren under tidernas lopp fått mottaga många förslag från andra kammaren, som varit skäligen onödiga, men jag har sällan sett något mera onödigt än det här ifrågasatta. Meningen med denna motion angives vara, att den skulle befordra skolungdomens eller barnens i allmänhet sparsamhet, och medlen till detta angives vara, att man skulle tilllåta jordbrukskassorna och centralkassorna att förvalta skolbarnens sparpenningar.

Nu har man ju över allt i hela landet mycket gott om vanliga sparbanker, och man har än flera postsparbanker, nämligen en vid varje poststation, varför det ju förefinnes de rikligaste tillfällen till uppsamlande av dessa sparpenningar. Det förefaller mig därför fullkomligt onödigt att jordbrukskassorna och centralkassorna för jordbruket även skulle indragas i denna rörelse för uppsamlande av sparmedel. Jag anser det dessutom icke bara för onödigt utan även olämpligt, ty dessa kassor äro ämnade att tjäna ett helt annat ändamål än att samla upp sparpengar. De skola tjäna jordbrukets ändamål direkt. Vad centralkassorna beträffar är utskottets uppgift så till vida ofullständig, att dessa kassor kunna bildas för *ett* län eller gemensamt för två eller tre län. Men antaget, att man har en så-

dan kassa i vart län, så frågas om det kan vara bekvämt för folkskolorna i socknarna att skicka in sina sparpennningar till denna enda plats i länet, när det finnes talrika postsparbanks runt omkring på kanske endast ett par kilometers avstånd, ja kanske till och med på själva platsen ifråga.

*Om väckande
av skolung-
domens intresse
för spar-
samhet.
(Forts.)*

Vad nu beträffar den siste talarens yrkande, att viss del av motiveringen skulle utgå, kan jag icke förstå, att detta skulle vara behöfligt eller lämpligt. Jag tror för min del, att motiveringen är fullkomligt riktig. Jag vill fästa uppmärksamheten på, att jordbrukskassorna ännu icke trätt i verksamhet. Det är möjligt, att någon är under bildande eller redan bildats, men så vitt jag vet, har icke någon än trätt i verksamhet. Det kan då icke vara lämpligt att redan nu börja tumma på de bestämmelser, som för jordbrukskassorna så nyligen antagits, och begära, att dessa kassor skulle få rättighet att från skolbarnen insamla sparpennningar. Att detta skulle innebära ett mistroendevotum mot jordbrukskassorna, kan jag ej förstå; det har icke varit meningen. Men jag vill säga beträffande jordbrukskassorna, att man ej vet, huru de komma att arta sig, och i varje fall äro de icke avsedda för det ändamål, som här ifrågasättes. Skulle det i framtiden komma att visa sig behöfligt att även anlita jordbrukskassorna för sådant ändamål, är det tids nog att då tänka på att ändra bestämmelserna. Men att ändra dem, innan kassorna trätt i verksamhet, synes mig dock något underligt.

Jag anser sålunda, att inga skäl finnas för en ändring av utskottets motivering, och jag yrkar därför bifall till utskottets hemställan.

Greve Hamilton, Alexander: Jag ber att få fästa uppmärksamheten på att centralkassorna redan äga rätt att från allmänheten inlåna medel, och att det under sådana förhållanden är orätt att påstå, att den garanti, som av riksdagen föreskrivits, icke skulle vara tillräcklig.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att i avseende å förevarande utlåtande, förutom beträffande motiveringen, vartill han ville återkomma efteråt, endast yrkats, att vad utskottet hemställt skulle bifallas.

På härefter gjord proposition bifölls vad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt.

Vidare yttrade herr talmannen, att i avseende å motiveringen vore yrkat, dels att vad utskottet yttrat skulle godkännas, dels ock, av greve Hamilton, Alexander, att utskottets yttrande skulle godkännas med den ändring, att därur uteslötes det stycke, som å sid. 7 i det tryckta utlåtandet började med ordet »Men härtill kommer, att det tydligen är en angelägenhet av största vikt» och slutade med orden »och skolsparkassorna».

Om väckande
av skolung-
domens intresse
för spar-
samhet.
(Forts.)

Sedermåra gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkanden, och förklarades propositionen på godkännande av utskottets motivering vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr statsrådet *Mörcke* avlämnade nedannämnda nådiga propositioner:

nr 119, angående försäljning av tvenne till förra majorsbostället Gudhem nr 1—9 i Gudhems socken hörande områden;

nr 120, angående ersättning från beväringmanskapets invalid- och pensionsfond åt avlidne barberaren I. A. Dahlins änka Netty Magdalena Dahlin, född Svedberg, och fem minderåriga barn;

nr 125, angående reglemente för avlöning vid armén på krigsfot (krigsavlöningsreglemente); och

nr 127, angående pensioner å allmänna indragningsstaten åt arbetarna vid Karl Gustafs stads gevärsfaktori August Runnström och Carl Gustaf Eriksson.

Föredrogos och hänvisades till lagutskottet Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade nådiga propositioner:

nr 116, med förslag till lag om ändrad lydelse av 13, 16 och 41 §§ i lagen om arbetarskydd den 29 juni 1912 samt till lag om utsträckt rätt att i visst arbete använda manliga minderåriga av viss ålder; och

nr 129, med förslag till lag om fastställande av högsta pris å vissa varor vid krig, krigsfara eller andra utomordentliga, av krig föranledda förhållanden m. m.

Föredrogos och hänvisades till bankoutskottet följande under sammanträdet avlämnade nådiga propositioner:

nr 112, angående pension åt bergsprängarförmannen E. Svensson m. fl. arbetare vid vattenfallsstyrelsens arbeten;

nr 120, angående ersättning från beväringmanskapets invalid- och pensionsfond åt avlidne barberaren I. A. Dahlins änka Netty Magdalena Dahlin, född Svedberg, och fem minderåriga barn;

nr 121, angående tilläggspension åt förre föreståndaren vid läroanstalten i Skara för överåriga dövstumma P. A. Borg;

nr 122, angående pension åt eldaren vid högre allmänna läroverket i Lund, Måns Jönsson;

nr 123, angående pension åt trädgårdsbiträdet A. Andersson;

nr 124, angående understöd åt avlidne kronojägaren L. F. Engelmårks minderåriga barn; samt

nr 127, angående pensioner å allmänna indragningsstaten åt arbetaren vid Karl Gustafs stads gevärsfaktori August Runnström och Carl Gustaf Eriksson.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet de under dagen avlämnade nådiga propositionerna:

nr 117, angående inköp av ett område vid karantänsanstalten å Fejan;

nr 118, angående förvärvande för telegrafverkets räkning av en fastighet i Flen; samt

nr 125, angående reglemente för avlöning vid armén på krigsfot (krigsavlöningsreglemente).

Föredrogos och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade nådiga propositioner:

nr 109, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar;

nr 119, angående försäljning av tvenne till förra majorsbostället Gudhem nr 1—9 i Gudhems socken hörande områden; samt

nr 128, angående driftkostnader under år 1917 för egnahems-lånefonden.

Anmäldes lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse nr 59, till Konungen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 27 § i lagen om reglering av prästerskapets avlöning den 9 december 1910 m. m.

Skrivelseförslaget godkändes, under förutsättning att vad utskottet i sitt utlåtande nr 25 hemställt bifölles även av andra kamraren.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtande nr 6, angående regleringen av utgifter-na under riksstaten sjätte huvudtitel, innefattande anslagen till civil-departementet;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 22, i anledning av fullmäktiges i riksbanken förslag till ny avlöningsstat för tjänstemännen vid Tumba pappersbruk; och

nr 25, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utvidgning av riksbankens verksamhet; ävensom

lagutskottets utlåtanden:

nr 23, i anledning av väckta motioner om ändrad lydelse av 1 § i lagen den 16 oktober 1914 om förbud i vissa fall mot värnplikti-gs skiljande från tjänst eller arbete; och

nr 24, i anledning av väckta motioner om ändring i instruktionen för riksdagens militieombudsman.

Justerades nio protokollsutdrag för denna dag.

Lördagen den 1 april.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 11,41 f. m.

In fidein

A. v. *Krusenstjerna.*